

A kisgyermekkori nevelők online továbbképzésének jövője

Egy osztrák kutatás rövidített, magyar nyelvű kivonata

Háttér és célkitűzés

A tanulmány azt vizsgálja, hogyan alakult át a kisgyermekkori nevelők (óvodapedagógusok és kísérő szakszemélyzet) szakmai továbbképzési gyakorlata Ausztriában a COVID-19 járvány hatására. A szerzők kiindulópontja, hogy a járvány előtt az online továbbképzési formák szinte teljesen ismeretlenek voltak ebben a szakmai csoportban – korábbi felmérések szerint a válaszadók túlnyomó többsége soha nem vett részt online képzésen, és jelentős részük még a létezéséről sem tudott. A járvány alatti kontaktkorlátozások azonban arra kényszerítették a képzést szervező intézményeket, hogy kizárólag digitális formában tartsák meg programjaikat, ami rendkívül gyors és masszív váltást hozott: már 2020 végére a megkérdezett szakemberek fele részt vett valamilyen online képzésen, majd 2022-re ez az arány 90% fölé emelkedett.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a résztvevők szemszögéből milyen feltételek szükségesek az online képzések sikeréhez, és hogyan érdemes a jövőben megtervezni ezeket a formákat – különös tekintettel a szinkron (élő, valós idejű) és az aszinkron (előre rögzített, bármikor elérhető) megoldások közötti választásra.

Az elméleti keretet két modell adja: a TPACK-modell (technológiai-pedagógiai-tartalmi tudás), amely a képzők digitális kompetenciáit írja le, illetve a Community of Inquiry (CoI) keretrendszer, amely a tanulási környezet szociális, kognitív és oktatói jelenlétét vizsgálja.

Módszertan

A vizsgálat Stájerország tartomány valamennyi kisgyermeknevelési intézményére kiterjedő, teljes körű felmérés volt: 1106 intézmény 846 vezetőjének küldtek ki kérdőívet, amelyre végül 235 értékelhető válasz érkezett (27,78%-os válaszadási arány). A kérdőív 2022 áprilisában került kiküldésre, és öt kérdésblokkot tartalmazott a képzési formák előnyeiről, hátrányairól, a tudásgyarapodásról és a további képzési igényekről. A nyitott, szöveges válaszokat (321 db) kvalitatív tartalomelemzéssel, deduktív-induktív kategóriaalkotással dolgozták fel MaxQDA szoftver segítségével, a kódolás megbízhatóságát pedig független második kódolóval ellenőrizték (95%-os egyezés).

Fő eredmények

A kvantitatív rész szerint a válaszadók a szinkron online formákat (webinárium) preferálták leginkább (48,8%), ezt követte a hagyományos jelenléti forma (27,6%), majd az aszinkron, előre rögzített videós tartalmak (12,3%) és a blended learning (11,3%).

Előnyök

A résztvevők szerint az online képzés időt és utazási költséget takarít meg, rugalmasabb napirendet tesz lehetővé, és otthoni, megszokott környezetben zajlik, ami koncentráltabb, nyugodtabb részvételt eredményez – kevesebb a zavaró tényező, nincs zaj vagy oldalbeszélgetés a teremben. Sokan kiemelték, hogy a képzés alatt akár háztartási teendőket is el tudtak látni, nem kellett külön gyermekfelügyeletet szervezniük, és szükség esetén azonnal elérhetők maradtak munkahelyi vagy családi ügyekben. További előnyként említették, hogy a képzést érdeklődés, nem pedig földrajzi elérhetőség alapján választhatták, ami szélesebb kínálatához és távolabbi régiókból érkező kollégákkal való kapcsolatépítéshez vezetett. Csapaton belüli, közös részvétel esetén az online forma a csapatépítés eszközeként is működött. A képzők felkészültsége és a változatos módszertan (pl. videók használata) szintén pozitív tényezőként jelent meg.

Hátrányok

Ezzel szemben többen hiányolták a személyes jelenlétet igénylő gyakorlati elemeket (pl. bizonyos pedagógiai módszerek – így egy Montessori-gyakorlat – bemutatását és utánzását), valamint a spontán, élő eszmecserét. Fizikai panaszok is felmerültek: fejfájás, hátfájás, szemfáradtság és a mozgáshiány a hosszabb képernyő előtt töltött idő miatt. Technikai akadályok (saját eszköz vagy megfelelő internetkapcsolat hiánya) egyeseket kizártak a részvételből, míg mások otthoni munkakörnyezete (pl. a személyzeti szobával megosztott iroda) nem biztosított megfelelő koncentrációt. A csapatmunkát nehezítette az anonimitás érzése, a testbeszéd és szemkontaktus hiánya, ami csökkentette a megosztási hajlandóságot. Többen kifejezetten a jelenléti forma visszatérését szorgalmazták, mert úgy érezték, ott hatékonyabb a szakmai és személyes tapasztalatcsere, és a képzők jobban tudnak reagálni a kérdésekre.

A kutatók megjegyzik, hogy a képzések gyakran rövidebbek lettek online formában, ami felszínebb tartalmi feldolgozáshoz vezetett – ez ellentmond annak a korábbi szakirodalmi megállapításnak, hogy a rövidebb képzési formák eleve alacsonyabb hatékonyságúak.

Következtetések és ajánlások

A szerzők hangsúlyozzák, hogy az online továbbképzés nem átmeneti, hanem tartósan beépülő eleme lett a szakmai fejlődés kínálatának, ezért célszerű mindkét formátum (szinkron és aszinkron) előnyeit kihasználó, tudatosan tervezett megoldásokat kialakítani. Ennek alapján hat gyakorlati ajánlást fogalmaznak meg:

- Az online képzést tudatosan lehet használni csapatépítési eszközként, ha a tartalom illeszkedik a csapat igényeihez, és az intézményvezetés biztosítja a szükséges kereteket.
- Nagyobb figyelmet kell fordítani a képzők digitális-didaktikai kompetenciáira és a szervezési-adminisztratív háttérre (pl. technikai támogatás), mert ezek erősen befolyásolják a résztvevők motivációját; ehhez a TPACK-modell nyújthat gyakorlati keretet.
- Fontos a szociális jelenlét erősítése – bemelegítő kiscsoportos gyakorlatok, kamerahasználat, netikett betartása –, mert ez összefügg a résztvevők elköteleződésének mértékével.
- Szükség van a szakemberek médiakompetenciájának további fejlesztésére célzott képzésekkel.
- Az intézményeknek biztosítaniuk kell a résztvevők számára a megfelelő munkakörnyezetet (stabil internet, megfelelő eszközök, nyugodt tér) a hatékony részvételhez.
- A képzéskínálatot didaktikailag megalapozottan kell összeállítani, és célszerű a résztvevők médiakompetenciáját előzetes felméréssel figyelembe venni a tervezés során.

Korlátok

A szerzők maguk is jelzik a kutatás korlátait: nem ismert pontosan, hogy a válaszadók között milyen arányban voltak vezetők, illetve szakmai és kisegítő személyzet, mivel a kérdőívet az intézmények általános e-mail-címére küldték. A magas részvételi arány részben azzal magyarázható, hogy Stájerországban törvényi kötelezettség a szakemberek számára évi legalább három továbbképzési nap teljesítése, ráadásul ezek ingyenesek. Végül a kutatás nem magát a képzések hatását, hanem a résztvevők preferenciáit mérte fel.

Forrás: Pözl-Stefanec et al., *Journal of Research in Childhood Education* (Taylor & Francis),
<https://doi.org/10.1080/10901027.2025.2465756>
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10901027.2025.2465756#d1e263>